

MARIA ZABŁOCKA

Uniwersytet Warszawski

RZUT OKA NA POLSKĄ ROMANISTYKĘ W PIERWSZYM DZIESIĘCIOLECIU XXI WIEKU

XXI wiek to czas intensywnego rozwoju badań naukowych, rozkwitu uniwersytetów i innych placówek naukowych. Osiągnięcia polskich astronomów, fizyków są znane na całym świecie (np. odkrycie dwutysięcznej komety przez studenta astronomii Uniwersytetu Jagiellońskiego Michała Kusiaka; odkrycie metody przemysłowej produkcji grafenu przez naukowców z Instytutu Technologii Materiałów Elektrycznych oraz Wydziału Fizyki Uniwersytetu Warszawskiego). Nie mniej intensywnie rozwijają się nauki humanistyczne, w tym np. polska archeologia, papirologia czy prawo rzymskie.

Romaniści polscy prowadzili swe badania we wszystkich ośrodkach uniwersyteckich w Polsce. Jednakże samodzielne Katedry Prawa Rzymskiego zostały wyodrębnione (na dzień 31 grudnia 2010 r.) tylko w sześciu uniwersytetach, i znajdują się w Lublinie na UMCS i KUL, w Toruniu i Łodzi, oraz w Warszawie na UKSW i UW. W innych ośrodkach prawo rzymskie było lub jest usytuowane jako samodzielny Zakład, jak w Krakowie, Wrocławiu, na Uniwersytecie w Rzeszowie, bądź jest połączone z pokrewnymi gałęziami nauki, jak w Poznaniu – Katedra Prawa Rzymskiego i Historii Prawa Sądowego, Szczecinie – Katedra Prawa Rzymskiego, Historii Prawa i Doktryn Polityczno-Prawnych, Olsztynie – Katedra Prawa Rzymskiego i Porównawczego, Opolu – Katedra Doktryn Polityczno-Prawnych i Prawa Rzymskiego, a w Katowicach – Zespół naukowo-badawczy w ramach Katedry

Historii Prawa, w Białymstoku – Zakład Prawa Rzymskiego i Kanonicznego w ramach Katedry Nauk Historyczno-Prawnych, zaś w Gdańsku pracownicy zajmujący się prawem rzymskim są włączeni w zasadzie do Katedry Prawa Cywilnego.

W Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie kierownikiem Katedry Prawa Rzymskiego jest prof. zw. dr hab. Marek Kuryłowicz, pracownikami – dr hab. Krzysztof Amielańczyk, prof. UMCS, adiunkci – dr Iwona Springer i dr Elżbieta Żak. Katedra ma też dwoje doktorantów: mgr Andrzeja Chmiela i mgr Annę Pawłowską-Muchę.

Na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim kierownikiem Katedry Prawa Rzymskiego jest ks. prof. zw. dr hab. Antoni Dębiński, adiunktami dr Joanna Misztal-Konecka, dr Monika Wójcik i dr Maciej Jońca. Doktorantem Katedry jest mgr Izabela Precz. KUL posiada też dwie filie, gdzie prawem rzymskim zajmują się dr Bożena Czech-Jeziarska, adiunkt Wydziału Zamiejscowego Nauk Prawnych i Ekonomicznych w Tomaszowie Lubelskim, „przypisana” do Katedry Prawa Cywilnego i Postępowania Cywilnego, oraz mgr Dorota Stolarek z Katedry Historii Prawa Instytutu Prawa Wydziału Zamiejscowego Prawa i Nauk o Gospodarce KUL w Stalowej Woli. Ponadto prawem rzymskim zajmuje się dr hab. Marzena Dyjakowska, formalnie „przypisana” do Katedry Historii Państwa i Prawa.

W Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu kierownikiem Katedry Prawa Rzymskiego jest dr hab. Andrzej Sokala, prof. UMK, a adiunktem – dr Marek Sobczyk. Ponadto prawem rzymskim zajmuje się kierownik Katedry Prawa Kanonicznego dr hab. Wiesław Mossakowski, prof. UMK i z tejże katedry – dr Ewa Gajda.

W Uniwersytecie Łódzkim kierownikiem Katedry Prawa Rzymskiego jest dr hab. Anna Pikulska-Radomska, prof. UŁ. Badania naukowe prowadzą adiunkci – dr Dagmara Skrzywanek-Jaworska, dr Przemysław Kubiak oraz st. wykładowca dr Ireneusz Jakubowski i asystent mgr Konrad Tomasz Tadajczyk. Doktorantami są mgr Tomasz Banyś i mgr Łukasz Jan Korporowicz.

W Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego na Wydziale Prawa i Administracji kierownikiem Katedry Prawa Rzymskiego

jest prof. zw. dr hab. Jan Zabłocki, pracownikami – adiunkci dr Anna Tarwacka, dr Renata Kamińska i dr Elżbieta Loska. Na Wydziale Prawa Kanonicznego istnieje też „nieobsadzona” Katedra Prawa Rzymskiego – zaś zajęcia prowadzą pracownicy KUL – ostatnio dr Monika Wójcik i dr Maciej Jońca.

W Uniwersytecie Warszawskim kierownikiem Katedry Prawa Rzymskiego jest prof. zw. dr hab. Maria Zabłocka. W Katedrze badania prowadzą prof. zw. dr hab. Tomasz Giaro oraz adiunkci: dr Jerzy Krzynówek, dr Agnieszka Kacprzak, dr Zuzanna Benincasa (Służewska), dr Jakub Urbanik, dr Agnieszka Stepkowska, dr Stanisław Kordasiewicz, zaś doktorantami Katedry są mgr Witold Borysiak, mgr Maria Nowak, mgr Przemysław Grabowski, mgr Jan Rudnicki, mgr Aneta Skalec, mgr Aleksandra Wiewiorowska. Badania naukowe prowadzi też emerytowany prof. zw. dr hab. Witold Wołodkiewicz.

W Uniwersytecie Jagiellońskim jest obecnie Zakład Prawa Rzymskiego, którym kieruje ks. dr hab. Franciszek Longchamps de Bérier, prof. UJ. Badania prowadzą adiunkci dr Łukasz Marzec i dr Tomasz Palmirski oraz asystenci dr Paulina Świącicka i dr Karolina Wyrwińska. Doktorantem jest mgr Jacek Ożóg. Intensywne badania naukowe prowadzi też emerytowany prof. zw. dr hab. Janusz Sondel.

Również w Uniwersytecie Rzeszowskim jest Zakład Prawa Rzymskiego, którym kieruje prof. Marek Kuryłowicz, a zajęcia prowadzą dr Renata Świigoń-Skok – adiunkt i dr Elżbieta Ejankowska – starszy wykładowca. Emerytowanym pracownikiem, który nie prowadzi aktualnie badań naukowych, jest dr hab. Mieczysław Żołnierczuk.

Podobnie sytuacja ma się w Uniwersytecie Wrocławskim. I tam jest Zakład Prawa Rzymskiego. Kierownikiem tego Zakładu jest dr hab. Jarosław Rominkiewicz, prof. UW. Badania naukowe (z prawa rzymskiego i praw antycznych) prowadzą adiunkci – dr hab. Rafał Wojciechowski i dr Ireneusz Żeber oraz asystentka mgr Aleksandra Kaczmarczyk i doktorantka Dobromiła Nowicka.

W Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu prawo rzymskie połączone jest z prawem sądowym, tworząc Katedrę Prawa Rzymskiego i Sądowego. Kierownikiem tej Katedry jest prof. zw. dr hab. Wojciech Dajczak. Badania z szeroko rozumianego prawa rzym-

skiego prowadzą adiunkci dr Anna Plisecka i dr Jacek Wiewiorowski. Doktorantami są mgr Jan Andrzejewski, mgr Katarzyna Wiśniewska i mgr Wirginia Wierzchowska.

Podobnie w Szczecinie prawo rzymskie włączone jest do Katedry Prawa Rzymskiego, Historii Prawa i Doktryn Polityczno-Prawnych. Kierownikiem tej Katedry jest prof. zw. dr hab. Władysław Rozwadowski, a badania z prawa rzymskiego prowadzą dr Rita Jaworska-Stankiewicz – adiunkt i mgr Piotr Rybczyński.

W Uniwersytecie Mazursko-Warmińskim powołano Katedrę Prawa Rzymskiego i Porównawczego, której kierownikiem jest prof. zw. dr hab. Bronisław Sitek, a badania z prawa rzymskiego i porównawczego prowadzą adiunkci: dr Aldona Rita Jurewicz, dr Piotr Krajewski, dr Jakub Jan Szczerbowski, dr Adam Świętoń i asystentka mgr Magdalena Zielińska. Doktorantami Katedry są mgr Dagmara Barańska, mgr Aleksander W. Bauknecht, mgr Katarzyna Ciuckowska, mgr Kamila Naumowicz i mgr Adrian Szczudłowski.

W Białymstoku istnieje Zakład Prawa Rzymskiego i Kanonicznego w ramach Katedry Nauk Historyczno-Prawnych. Kierownikiem tego Zakładu jest ks. dr hab. Florian Lempa, prof. UwB, kanonista. W Zakładzie badania naukowe z prawa rzymskiego prowadzą prof. zw. dr hab. Jan Zabłocki, dr hab. Piotr Niczyporuk, prof. UwB, dr Krzysztof Szczygielski – adiunkt i dr Piotr Kołodko – asystent. Doktorantami są mgr Piotr Sawicki, mgr Urszula Bałakier i mgr Agnieszka Gibas-Kuźmich.

W Uniwersytecie Opolskim istnieje Katedra Doktryn Polityczno-Prawnych i Prawa Rzymskiego, której kierownikiem jest wrocławski profesor zw. dr hab. Marek Maciejewski. Jednak prawem rzymskim zajmuje się tylko ks. dr Piotr Sadowski.

W Katowicach natomiast dla prawa rzymskiego powołano Zespół Naukowo-Badawczy w ramach Katedry Historii Prawa, którym kieruje dr hab. Anna Pikulska-Radowska, prof. UŁ. Adiunktami są dr Joanna Ożarowska-Sobieraj i dr Karina Chodań.

W Uniwersytecie Gdańskim osoby zajmujące się prawem rzymskim „przynależą” w zasadzie do Katedry Prawa Cywilnego. Są to „pознаński profesor”, prof. zw. dr hab. Władysław Rozwadowski, asy-

stent mgr Beata Ruszkiewicz i starszy wykładowca dr Jacek Dmowski. Natomiast dr hab. Krzysztof Amielańczyk, „lubelski profesor prawa rzymskiego”, jest Kierownikiem Katedry Postępowania Cywilnego i tam prowadzi badania z prawa rzymskiego.

Oceniając dorobek polskich romanistów w pierwszym dziesięcioleciu XXI wieku, na początku należy podkreślić, iż wartość tego dorobku została uznana przez najpoważniejsze gremia krajowe. Świadczy o tym przyznanie – w corocznie ogłaszającym konkursie redakcji czasopisma «Państwo i Prawo» na najlepszą pracę habilitacyjną i doktorską, w XXXVIII edycji tego konkursu – wyróżnienia Jakubowi Urbanikowi za pracę doktorską *Il divorzio nel diritto romano e nella pratica giuridica dell'Egitto Romano*, a w XLI edycji – pierwszej nagrody ks. Franciszkowi Longchamps de Brier za rozprawę habilitacyjną *Nadużycie prawa w świetle rzymskiego prawa prywatnego*¹. Wyróżnienie otrzymała też, w tejże edycji, praca doktorska Iwony Szpringer *Pierwszeństwo zastawów w prawie rzymskim*. W XLIII edycji znów rozprawa habilitacyjna Krzysztofa Amielańczyka *Rzymskie prawo karne w reskryptach cesarza Hadriana* została uhonorowana pierwszą nagrodą.

Wyrazem osiągnięć naukowych są też nominacje profesorskie, kolokwia habilitacyjne i doktoraty.

1 stycznia 2001 r. badania nad prawem rzymskim prowadziło piętnastu samodzielnych pracowników naukowych: Witold Wołodkiewicz, Władysław Rozwadowski, Janusz Sondel, Marek Kuryłowicz, Mieczysław Żołnierczyk, Maria Zabłocka, Tomasz Giaro, Jan Zabłocki, Edward Szymoszek, Antoni Dębiński, Bronisław Sitek, Andrzej Sokala, Wojciech Dajczak, Anna Pikulska-Radomska, Wiesław Mossakowski.

¹ Rozprawa ta dała impuls do wymiany poglądów na temat nadużycia prawa, por. A. STĘPKOWSKI, *Wokół problematyki nadużycia prawa podmiotowego*, «Zeszyty Prawnicze» 5.1/2005, s. 255-274; T. GIARO, *Rzymski zakaz nadużycia praw podmiotowych w świetle nowej jurysprudencki pojęciowej*, «Zeszyty Prawnicze» 6.1/2006, s. 279-300; A. STĘPKOWSKI, *Nadużycie prawa podmiotowego w świetle jurysprudencki kulturowej*, «Zeszyty Prawnicze» 6.2/2006, s. 189-219.

W ostatnim dziesięcioleciu Prezydent RP wręczył 4 nominacje profesorskie, przeprowadzono 7 kolokwii habilitacyjnych i obroniono 45 prac doktorskich (promotorem 8 prac był prof. Janusz Sondel, ks. prof. Antoni Dębinski i prof. Jan Zabłocki – 5 prac, prof. Marek Kuryłowicz i dr hab. Pikulska-Radomska – 4 prac, prof. Tomasz Giaro i prof. Maria Zabłocka – 3 prac, śp. dr hab. Edward Szymoszek, prof. Bronisław Sitek i dr hab. Andrzej Sokala – 2 prac, po jednej pracy prof. Władysław Rozwadowski, prof. Wojciech Dajczak, dr hab. Wiesław Mossakowski, prof. Ewa Borkowska-Bagieńska (historyk prawa) i ks. prof. Florian Lempa (kanonista).

Prezydent nadał tytuł profesora:

Bronisławowi Sitkowi, postanowienie z dnia 21 grudnia 2007 r. (prof. zw. od 31 stycznia 2009 r.);

Wojciechowi Dajczakowi, postanowienie z dnia 13 stycznia 2009 r. (prof. zw. od 1 września 2009 r.);

Antoniemu Dębińskiemu, postanowienie z dnia 24 kwietnia 2009 r. (prof. zw. od 1 października 2009 r.);

Tomaszowi Giaro, postanowienie z dnia 25 września 2009 r. (prof. zw. od 1 stycznia 2011 r.).

Kolokwia habilitacyjne mieli:

Jarosław Rominkiewicz, na podstawie rozprawy *Opieka nad męskimi pupilami w prawie ateńskim*, Wrocław 2003 (kolokwium 13 października 2003 r.);

Franciszek Longchamps de Bérier, na podstawie rozprawy *Nadużycie prawa w świetle rzymskiego prawa prywatnego*, Wrocław 2004 (kolokwium 14 czerwca 2004 r.);

Krzysztof Amielińczyk, na podstawie rozprawy *Rzymskie prawo karne w reskryptach cesarza Hadriana*, Lublin 2006 (kolokwium 28 czerwca 2007 r.);

Jarosław Reszczyński, na podstawie rozprawy *Sądownictwo i proces w kodyfikacji Macieja Śliwińskiego z 1523 r. O wpływach prawa rzymskiego i praw obcych na myśl prawną polskiego Odrodzenia*, Kraków 2008 (kolokwium 19 października 2009 r.);

Piotr Niczyporuk, na podstawie rozprawy *Prywatnoprawna ochrona dziecka poczętego w prawie rzymskim*, Białystok 2009 (kolokwium 23 października 2009 r.);

Rafał Wojciechowski, na podstawie rozprawy *Arbitraż w doktrynie prawnej średniowiecza*, Wrocław 2010 (kolokwium 11 października 2010 r.);

Marzena Dyjakowska, na podstawie rozprawy '*Crimen laesae maiestatis*'. *Studium nad wpływami prawa rzymskiego w dawnej Polsce*, Lublin 2010 (kolokwium 7 grudnia 2010 r.).

Swych prac doktorskich bronili:

Jacek Wiewiorowski, *Stanowisko prawne dowódców wojsk rzymskich w prowincjach Moesia Secunda i Scythia Minor*, promotor prof. zw. dr hab. Ewa Borkowska-Bagieńska (obrona 29 maja 2001 r.);

Zuzanna Służewska, *Odpowiedzialność współników wobec osób trzecich w szczególnych rodzajach rzymskiej spółki*, promotor prof. Maria Zabłocka (obrona 8 października 2001 r.);

Tomasz Palmirski, '*Obligaciones quasi ex delicto*'. *Ze studiów nad źródłami zobowiązań w prawie rzymskim*, promotor prof. Janusz Sondel (obrona 7 stycznia 2002 r.);

Łukasz Marzec, *Rola prawa rzymskiego w systemie prawnym średniowiecznej i nowożytnej Anglii*, promotor prof. Janusz Sondel (obrona 20 lutego 2002 r.);

Grzegorz Jędrejek, *Niemiecka szkoła historyczno-prawna a prawo rzymskie w Polsce w XIX wieku*, promotor ks. dr hab. Antoni Dębiński, prof. KUL (obrona 26 marca 2002 r.);

Rafał Wojciechowski, '*Societas*' w twórczości glosatorów i komentatorów, promotor dr hab. Edward Szymoszek, prof. UŚ (obrona 13 maja 2002 r.);

Sławomir Godek, *Prawo rzymskie w III Statucie Litewskim (1588)*, promotor prof. Jan Zabłocki (obrona 13 czerwca 2002 r.);

Monika Wójcik, *Fundacje dobroczynne (piae causae) w rzymskim prawie poklasycznym*, promotor ks. dr hab. Antoni Dębiński, prof. KUL (obrona 13 czerwca 2002 r.);

Jakub Urbanik, *Il divorzio nel diritto romano e nella pratica giuridica dell'Egitto Romano (Rozwód w prawie rzymskim a praktyka Egiptu rzymskiego)*, promotor prof. Maria Zabłocka (obrona 24 września 2002 r.);

Elżbieta Ejankowska, *Położenie prawne 'filiae familias' i jej udział w obrocie prawno-gospodarczym państwa rzymskiego w okresie późnej republiki i pryncypatu*, promotor dr hab. Anna Pikulska-Robaszkiewicz, prof. UŁ (obrona 25 maja 2004 r.);

Mariusz Ząber, *Wybrane zagadnienia konwersji czynności prawnych – od prawa rzymskiego do współczesnej cywilistyki*, promotor prof. Janusz Sondel, (obrona 8 marca 2004 r.);

Rita Jaworska-Stankiewicz, *Małżeństwo w prawie rzymskim*, promotor prof. Władysław Rozwadowski (obrona 18 czerwca 2004 r.);

Agnieszka Stępkowska, *Kształtowanie się odrębności majątkowej dóbr posagowych w prawie rzymskim. Ograniczenia w rozporządzaniu nieruchomościami posagowymi w 'lex Julia de fundo dotale'*, promotor prof. Witold Wołodkiewicz (obrona 27 września 2004 r.)

Mariusz Golecki, *'Synallagma' na tle koncepcji sprawiedliwości wymiennej Arystotelesa i opinii rzymskich jurystów okresu klasycznego*, promotor dr hab. Anna Pikulska-Robaszkiewicz, prof. UŁ (obrona 9 września 2004 r.);

Ewaryst Kowalczyk, *Instytucje dobroczynne w konstytucjach rzymskich cesarzy chrześcijańskich*, promotor dr hab. Wojciech Dajczak, prof. UAM (obrona 9 listopada 2004 r.)

Renata Świrgoń-Skok, *Nieruchomości i zasada akcesji według prawa rzymskiego*, promotor prof. Marek Kuryłowicz (obrona 1 grudnia 2004 r.);

Joanna Misztal-Konecka, *'Incestum' w prawie rzymskim*, promotor ks. dr hab. Antoni Dębiński, prof. KUL (obrona 21 kwietnia 2005 r.);

Marek Sobczyk, *Siła wyższa w rzymskim prawie prywatnym*, promotor dr hab. Andrzej Sokala, prof. UMK (obrona 9 maja 2005 r.);

Iwona Springer *Pierwszeństwo zastawów w prawie rzymskim*, promotor prof. Marek Kuryłowicz (obrona 28 czerwca 2005 r.);

Bernardyna Szymczuk-Cysewska, *Kolonat w prawie rzymskim*, promotor prof. Maria Zabłocka (obrona 12 grudnia 2005 r.);

Anna Zaborowska, *'Servus peculiaris' jako 'exercitor navis' w rzymskim prawie klasycznym*, promotor dr hab. Wiesław Mossakowski, prof. UMK (obrona 23 maja 2006 r.);

Aldona Jurewicz, *Problem domniemania w rzymskim 'ius quod ad personas pertinet'*, promotor dr hab. Andrzej Sokala, prof. UMK (obrona 20 czerwca 2006 r.);

Agnieszka Zięba, *Jozefat Zielonacki – polski uczoney XIX wieku i jego miejsce w historii romanistyki polskiej*, promotor prof. Janusz Sondel (obrona 3 lipca 2006 r.);

Maciej Jońca, *'Parricidium' w prawie rzymskim*, promotor ks. dr hab. Antoni Dębiński, prof. KUL (obrona 15 grudnia 2006 r.);

Karina Chodań, *Odpowiedzialność sprzedawcy za wady towaru w prawie rzymskim*, promotor dr hab. Edward Szymoszek, prof. UŚ (obrona 15 grudnia 2006 r.);

Adam Świętoń, *Rzymskie wojskowe prawo karne IV w. n.e.*, promotor dr hab. Bronisław Sitek, prof. UMW (obrona 20 marca 2007 r.);

Anna Plisecka, *Regulacja prawna i ocena społeczna pracy malarza w starożytnym Rzymie*, promotor prof. Luigi Labruna i dr hab. Tomasz Giaro, prof. UW (obrona 14 czerwca 2007 r.);

Agata Jarska, *Ochrona wierzycieli przed niewypłacalnością dłużnika w prawie rzymskim (fraus creditorum)*, promotor prof. Witold Wołodkiewicz (obrona 15 października 2007 r.);

Anna Tarwacka, *Prawo rzymskie wobec piractwa*, promotor prof. Jan Zabłocki (obrona 20 maja 2008 r.);

Dagmara Skrzywanek-Jaworska, *'Impossibilium nulla obligatio est Celsusa' (D. 50.17.185) a początkowa niemożność świadczenia w prawie niemieckim*, promotor dr hab. Anna Pikulska-Radomska, prof. UŁ (obrona 7 lipca 2008 r.);

Joanna Ożarowska-Sobieraj, *Kształtowanie się zasad dotyczących służebności w prawie rzymskim*, promotor dr hab. Tomasz Giaro, prof. UW (obrona 29 września 2008 r.);

Sławomir Kursa, *Wydzielczenie w prawie justyniańskim*, promotor ks. dr hab. Florian Lempa, prof. UwB (obrona 25 września 2008 r.);

Renata Kamińska, *Ochrona miejsc publicznych w prawie rzymskim*, promotor prof. Jan Zabłocki (24 lutego 2009 r.);

Tomasz Banach, *Rzymska tradycja prawna w ideologii obozu narodowego Polski międzywojennej*, promotor prof. Marek Kuryłowicz (obrona 30 marca 2009 r.);

Elżbieta Loska, *'Vim vi repellere licet'. Zagadnienie obrony koniecznej w prawie rzymskim*, promotor prof. Jan Zabłocki (obrona 26 maja 2009 r.);

Paulina Świącicka, *Argumentacja rzymskich jurystów okresu przedklasycznego i uzasadnienia decyzji interpretacyjnych w rozstrzygnięciach dotyczących odpowiedzialności z tytułu 'damnum iniuria datum'*, promotor prof. Janusz Sondel (obrona 23 listopada 2009 r.)

Bożena Czech-Jezierska, *Nauczanie prawa rzymskiego w Polsce w okresie międzywojennym*, promotor ks. prof. Antoni Dębiński (obrona 19 czerwca 2009 r.);

Przemysław Kubiak, *Prawnokarne aspekty walk na arenie w antycznym Rzymie*, promotor dr hab. Anna Pikulska-Radomska, prof. UŁ (obrona 7 listopada 2009 r.);

Stanisław Kordasiewicz, *'Receptum nautarum' a odpowiedzialność na zasadzie ryzyka*, promotor prof. Tomasz Giaro (obrona 17 maja 2010 r.);

Karolina Wyrwińska, *Kontrakty aleatoryjne w prawie rzymskim a współczesne towarowe instrumenty finansowe*, promotor prof. Janusz Sondel (obrona 14 czerwca 2010 r.);

Tomasz Szeląg, *Ustawa szkolna cesarza Juliana Apostaty z dnia 17 czerwca 362 r. jako przejaw antychrześcijańskiej polityki cesarza (na tle stosunków społeczno-gospodarczych i religijnych w IV w.)*, promotor prof. Janusz Sondel (obrona 14 czerwca 2010 r.);

Piotr Kołodko, *Ustawodawstwo rzymskie w sprawach karnych w okresie republiki*, promotor prof. Jan Zabłocki (obrona 2 lipca 2010);

Renata Wiaderna-Kuśnierz, *Prawo rzymskie na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie w okresie międzywojennym (1918-1939)*, promotor prof. Marek Kuryłowicz (obrona 4 października 2010 r.);

Jakub Jan Szczerbowski, *Szkoda czysto majątkowa*, promotor prof. Bronisław Sitek (obrona 19 listopada 2010 r.).

Znamienną cechą ostatnich lat są intensywne prace nad publikacją, tłumaczeniem wraz z komentarzem najważniejszych źródeł.

Publikacje i tłumaczenia w minionym wieku nie były zbyt liczne, ale dotyczyły podstawowych tekstów. Prace rozpoczął Cezary Kunderewicz swym przekładem Instytucji Gaiusa, a następnie Instytucji Justyniańskich. Do tej grupy należy też zaliczyć pierwsze w Polsce pełne tłumaczenie wraz z komentarzem Ustawy XII Tablic autorstwa Marii i Jana Zabłockich. Kolejne, poprawione wydanie ukazało się już w XXI wieku: M. i J. Zabłoccy, *Ustawa XII Tablic. Tekst – tłumaczenie – objaśnienia*, Warszawa 2003².

W XXI wieku czytelnicy otrzymali nowe tłumaczenie podręcznika Gaiusa pióra Władysława Rozwadowskiego, *Gai Institutiones – Instytucje Gaiusa. Tekst i przekład*, Poznań 2003³.

Na łamach «Zeszytów Prawniczych» zaczęto też systematycznie tłumaczyć i opatrywać obszernym komentarzem inne ważne źródła: ustawy królewskie, wybrane tytuły poszczególnych ksiąg Digestów, Kodeksu oraz *Noctes Atticae* Gelliusa.

Prace te zapoczątkowało tłumaczenie Anny Tarwackiej dotyczące oceny przepisów ustawy XII Tablic w oczach elity intelektualnej II w. po Chrystusie, *Aulus Gellius, Noce Attyckie, Księga XX rozdział I: Rozmowa prawnika Sextusa Caeciliusa i filozofa Favorinusa o Ustawie XII Tablic*, «Zeszyty Prawnicze» 2.1/ 2002, s. 161-179. Następnie A. Tarwacka przetłumaczyła ustawy królewskie – *Leges regiae. Tekst – tłumaczenie – komentarz*, «Zeszyty Prawnicze» 4.1/2004, s. 233-260 i kontynuuje tłumaczenie kolejnych tytułów I księgi Digestów. Są to: *O sprawiedliwości i prawie – 1 tytuł I księgi Digestów. Tekst – tłumaczenie – komentarz*, «Zeszyty Prawnicze» 3.2/2003, s. 357-370;

² Por. rec. M. KURYŁOWICZ, «CPH» 53.2/2001, s. 233-236; A. PIKULSKA-ROBASZKIEWICZ, «RHD» 79.2/2001, s. 225-226; P. NICZYPORUK, F. WYCISK, «Kwartalnik Prawa Publicznego» 1.3/2001, s. 342-350; A.R. JUREWICZ, «Studia Prawnoustrojowe» 6/2006, s. 269-270; M. AVENARIUS, «ZSS Rom. Abt.» 124/2007, s. 711.

³ Por. dwudziestodwu stronicową recenzję, i to tylko do 2 pierwszych ksiąg, F. WYCISKA, *Uwagi na marginesie tłumaczenia 'Gai Institutiones'. Instytucje Gaiusa. Tekst i przekład. Z języka łacińskiego przełożył i uwagami opatrył Władysław Rozwadowski*, «Zeszyty Prawnicze» 6.1/2006, s. 327-349.

*O początkach prawa i wszystkich urzędów oraz o następstwie prawników – 2 tytuł 1 księgi Digestów. Tekst – tłumaczenie – komentarz, «Zeszyty Prawnicze» 3.1/2003, s. 197-242; O ustawach, plebiscytach i zakorzenionym zwyczaju – 3 tytuł 1 księgi Digestów. Tekst – tłumaczenie – komentarz, «Zeszyty Prawnicze» 4.2/2004, s. 255-271; O konstytucjach cesarskich. 4 tytuł 1 księgi Digestów. Tekst – tłumaczenie – komentarz, «Zeszyty Prawnicze» 5.1/2005, s. 275-278; O pozycji prawnej ludzi – 5 tytuł 1 księgi Digestów. Tekst – tłumaczenie – komentarz, «Zeszyty Prawnicze» 8.2/2008, s. 317-334; O osobach ‘sui iuris’ i ‘alieni iuris’ – 6 tytuł 1 księgi Digestów. Tekst – tłumaczenie – komentarz, «Zeszyty Prawnicze» 9.1/2009, s. 321-334; O przysposobieniach i emancypacji oraz o innych sposobach ustania władzy ojcowskiej – 7 Tytuł 1 Księgi Digestów. Tekst – tłumaczenie – komentarz, «Zeszyty Prawnicze» 10.1/2010, s. 275-306; O podziale rzeczy i ich przymiotach – 8 Tytuł 1 Księgi Digestów. Tekst – tłumaczenie – komentarz, «Zeszyty Prawnicze» 92/2009, s. 365-375; O senatorach – 9 tytuł 1 księgi Digestów, «Zeszyty Prawnicze» 10.2/2010, s. 305-316. Ostatnio Anna Tarwacka „powróciła” też do tłumaczenia Gelliusa publikując jeden z rozdziałów jego „antycznej encyklopedii”, czyli *Czym jest wniosek, czym ustawa, czym plebiscyt, czym przywilej. Aulus Gellius, Noce Attyckie 10,2. Tekst – tłumaczenie – komentarz, «Zeszyty Prawnicze» 10.1/2010, s. 325-330.**

W międzyczasie ukazało się pełne tłumaczenie 1 księgi Digestów pióra Bartosza Szolc-Nartowskiego, *Digesta Justyniańskie. Księga pierwsza*, Warszawa 2007, niestety, bez żadnego komentarza⁴.

W kolejnych tomach «Zeszytów Prawniczych» ukazały się tłumaczenia innych, wybranych tytułów Digestów i Kodeksu Justyniańskiego.

I tak Antoni Dębiński zajął się trzema tytułami tzw. *libri terribiles* dotyczącymi sprzeniewierzeniami, bezprawnymi zabiegami wyborczymi i porywaczami: [*Komentarz*] *do ustawy julijskiej o sprzeniewierzeniach, świętokradcach i o zatrzymujących [pieniądze publiczne]*

⁴ Praca ta doczekała się obszernej, krytycznej recenzji M. STANISZEWSKIEGO, «Zeszyty Prawnicze» 9.1/2009, s. 333-364. Por. też S. RUCIŃSKI, *D. 1.12.1.13. Na marginesie tłumaczenia pierwszej księgi ‘Digestów Justyniańskich’*, «CPH» 60.2/2008, s. 325-329.

– 13 tytuł 48 księgi *Digestów*. *Tekst – tłumaczenie – komentarz*, «Zeszyty Prawnicze» 8.1/2008, s. 355-367; [Komentarz] do ustawy julijskiej o bezprawnych zabiegach wyborczych – 14 tytuł 48 księgi *Digestów*. *Tekst – tłumaczenie – komentarz*, «Zeszyty Prawnicze» 8.2/2008, s. 335-337; [Komentarz] do ustawy julijskiej o porywaczach – 15 tytuł 48 księgi *Digestów*. *Tekst – tłumaczenie – komentarz*, «Zeszyty Prawnicze» 8.2/2008, s. 339-346; Elżbieta Loska przetłumaczyła 2 tytuły tejże 48 księgi: *Ustawa julijska o przemocy publicznej – 6 tytuł 48 księgi Digestów*. *Tekst – tłumaczenie – komentarz*, «Zeszyty Prawnicze» 5.2/2005, s. 229-241; *Ustawa julijska o przemocy prywatnej – 7 tytuł 48 księgi Digestów*. *Tekst – tłumaczenie – komentarz*, «Zeszyty Prawnicze» 6.1/2006, s. 301-307.

Tomasz Palmirski udostępnił czytelnikowi nieznaną łaciny treść tytułu *De diversis regulae iuris*, czyli *O różnych regulach dawnego prawa – 17 tytuł 50 księgi Digestów*. *Tekst – tłumaczenie – komentarz*, «Zeszyty Prawnicze» 6.2/2006, s. 221-326; 7.1/2007, s. 311-373; 7.2/2007, s. 297-345.

Tłumaczeniem tekstów dotyczących posagu umieszczonych w Kodeksie Justyniana zajęła się Agnieszka Stępkowska: *‘De iure dotium’*. XII tytuł V księgi Kodeksu Justyniańskiego. *Tekst – tłumaczenie – komentarz*, «Zeszyty Prawnicze» 2.2/2002, s. 169-201; *O ‘actio rei uxoriae’ przekształconej w ‘actio ex stipulatu’ i o naturze nadanej posagom – 13 tytuł 5 księgi Kodeksu Justyniańskiego*. *Tekst – tłumaczenie – komentarz*, «Zeszyty Prawnicze» 5.2/2005, s. 243-280.

Bronisław Sitek wydał i oczywiście opatrzył tłumaczeniem i komentarzem trzy ustawy municypalne: *‘Tabula Heracleensis’* (*‘Lex Iulia municipalis’*). *Tekst – tłumaczenie – komentarz*, Olsztyn 2006; *‘Lex coloniae Genetivae Iuliae seu Ursonensis’* i *‘lex Irnitiana’*. *Ustawy municypalne antycznego Rzymu*. *Tekst, tłumaczenie i komentarz*, Poznań 2008.

W poznańskiej serii *Fontes Historiae Antiquae* opublikowano tekst i tłumaczenie *Tabula Hebana* z współkomentarzem Jacka Wiewiorowskiego⁵ oraz cenny dla prawników Edykt Dioklejczana:

⁵ *‘Tabula Hebana. Rogatio Valeria Aurelia de honoribus meritis Germanici Caesaris’ – Tablica z Heby. Wniosek konsulów Waleriusza i Aureliusza w sprawie*

Edictum Diocletiani de pretiis rerum venalium – Edykt Dioklecjana o cenach towarów wystawianych na sprzedaż⁶, a także fragmenty Digestów o pogrzebach i grobowcach (D.11,7; D.11,8 i D. 47,12): *De religiosis et sumptibus funerum et ut funus ducere liceat* – O rzeczach poświęconych (zmarłym) i kosztach pochówku oraz jak należy zorganizować pogrzeb; *De mortuo inferendo et sepulchro aedificando* – O grzebaniu zmarłych i budowie grobowca; *De sepulchro violato* – O zbezczeszczonej grobie⁷.

W «Zeszytach Prawniczych» toczy się też dyskusja na temat rosyjskiego tłumaczenia Digestów, niestety publikowana tylko w języku Puszkina⁸.

Jarosław Rominkiewicz, zajmujący się prawami greckimi, opublikował tłumaczenie kolejnych mów Izajosa⁹.

Tłumaczenie wybranych papirusów wraz z komentarzem opublikowali Maciej Jońca i Paweł Szarek¹⁰.

uhonorowania zasług Germanika Cezara, przekład T. FABISZAK i P. SAWIŃSKI, komentarz P. SAWIŃSKI, J. WIEWIORSKI, Poznań 2006, ss. 32.

⁶ Przekład, wstęp i opracowanie A. i P. BARAŃSCY, P. JANISZEWSKI, Poznań 2007, ss. 138.

⁷ Przekład, wstęp i objaśnienia J. PUDLISZEWSKI, Poznań 2009 ss. 67. Jednak tłumaczenie tych tytułów daleko odbiega od sensu oryginału.

⁸ D. Tuzow, *Pojęcia i terminologia prawa rzymskiego w rosyjskim wydaniu Digestów Justyniana*, «Zeszyty Prawnicze» 7.2/2007, s. 263-295; repl. L.L. KOFANOV, oraz A.L. SMYSZLAJEV, tamże 8.1/2008, s. 319-337, s. 339-253.

⁹ J. ROMANKIEWICZ, *VI mowa Isajosa 'O spadku Filoktemona'*, «Acta UWt.» 2758 «Prawo» 294, 2005, s. 7-28; *VIII mowa Isajosa 'O spadku Kirona'* «Acta UWt.» 2887 «Prawo» 298, 2006, s. 7-23; *XI Mowa Isajosa 'O spadku Hagniasza'*, «Acta UWt.» 3015, «Prawo» 303, Wrocław 2007, s. 143-159; Zsfg; *III mowa Isajosa 'O spadku Pyrrosa'*, «Acta UWt.» 3180, «Prawo» 310, Wrocław 2009, s. 7-27, Zsfg.

¹⁰ M. JOŃCA, P. SZAREK, *Z egipskich papirusów. Tłumaczenie i komentarz*, «Studia Prawnicze KUL», 4/2007, s. 121-129; M. JOŃCA, P. SZAREK, *Rodzina i prawo w egipskich papirusach. Tekst – tłumaczenie – komentarz*, «Zeszyty Prawnicze» 10.1/2010, s. 307-323.

Fragmenty antycznych źródeł znajdują się też w pracy Marka Kuryłowicza, *Prawa antyczne. Wykład z historii najstarszych praw świata*¹¹.

Minione dziesięciolecie można też śmiało nazwać „wiekiem ksiąg okolicznościowych” (co dotyczy zarówno ogółu prawników, jak i romanistów). Księgi te związane są z poszczególnymi osobami bądź uniwersytetami czy wydziałami, które obchodziły rocznicę swego powstania.

Wydawano księgi związane z radosnymi wydarzeniami, jakimi były jubileusze urodzin czy pracy naukowej. Są to: *‘Leges Sapere’*. *Studia i prace dedykowane profesorowi Januszowi Sondlowi w pięćdziesiątą rocznicę pracy naukowej*¹², w którym to zbiorze prace swe zamieścili, wyliczając tylko polskich romanistów: Wojciech Dajczak, Antoni Dębiński, Tomasz Giaro, Ireneusz Jakubowski, Andrzej Kremer, Marek Kuryłowicz, Franciszek Longchamps de Bériér, Łukasz Marzec, Wiesław Mossakowski, Tomasz Palmirski, Anna Pikulska-Radomska, Jarosław Reszczyński, Władysław Rozwadowski i Anna Stępień, Bronisław Sitek, Andrzej Sokala, Tomasz Szelaąg, Paulina Świącicka, Witold Wołodkiewicz, Karolina Wyrwińska, Maria Zabłocka, Jan Zabłocki, Agnieszka Zięba.

Podobny charakter ma *‘Quid leges sine moribus?’ Studia nad prawem rzymskim dedykowane Profesorowi Markowi Kuryłowiczowi w 65. rocznicę urodzin oraz 40-lecie pracy naukowej*¹³, do której napisali uczniowie Profesora: Krzysztof Amiełańczyk, Antoni Dębiński, Marzena Hanna Dyjakowska, Elżbieta Ejankowska, Iwona Springer,

¹¹ Lublin 2006, ss. 222, nlb. 4, il. Rec. M. ZABŁOCKA, «Zeszyty Prawnicze» 7.2/2007, s. 353-355; A. PIKULSKA, «OIR» 11/2006, s. 201-203; A. PIKULSKA-RADOMSKA, «CPH» 59.1/2007, s. 331-332; M. AVENARIUS, «ZSS Rom. Abt.» 124/2007, s. 709.

¹² Pod red. W. URUSZCZAKA, P. ŚWIECICKIEJ i A. KREMERA, Kraków 2008, ss. 776. Na s. 51-62 znajduje się bibliografia prac Profesora zestawiona przez P. ŚWIECICKĄ, *Studia i prace Janusza Sondla*.

¹³ Pod red. K. AMIELAŃCZYKA, Lublin 2009, ss. 239, fot. Na s. 39-48 znajduje się *Wykaz publikacji profesora Marka Kuryłowicza w latach 1969-2009*.

Renata Świgoń-Skok, Elżbieta Żak, Tomasz Banach, Klaudia Jerz, Anna Pawłowicz-Mucha i Renata Wiaderna-Kuśnierz.

Do tego rodzaju ksiąg należy też zaliczyć dwie księgi zagraniczne, w których udział Polaków był znaczący. Są to: księga znana na całym świecie, dedykowana Ojcu Świętemu, i księga romanisty włoskiego, prof. Luigi Labruna.

W *Giovanni Paolo II le vie della giustizia. Itinerari per il terzo millennio. Omaggio dei giuristi a Sua Santità nel XXV anno di pontificato*¹⁴, prace swe złożyli, oprócz takich osobistości, jak Kardynał Józef Glemp, Prezes Trybunału Konstytucyjnego Marek Safian, Przewodniczący Kongregacji do Spraw Edukacji Katolickiej Zenon Kard. Grocholewski, ówczesny Rzecznik Praw Obywatelskich Andrzej Zoll, Redaktor Naczelny miesięcznika adwokatów polskich «Palestra» Stanisław Mikke, również romaniści: Stefan Jan Karolak, Wiesław Litewski, Władysław Rozwadowski, Bronisław Sitek, Janusz Sondel, Witold Wołodkiewicz, Maria Zabłocka i Jan Zabłocki, a także inni polscy profesorowie: Krystyna Chojnicka, Krystian Complak, Wojciech Łączkowski, Wojciech Pankiewicz, Marek Piechowiak, Waław Uruszczak.

Do księgi dedykowanej znanemu wszystkim romanistom uczonemu włoskiemu Luigi Labruna, *Fides humanistas ius*¹⁵, pisało ok. trzystu uczonych z całego świata, ze stu kilkunastu uniwersytetów i akademii, w tym aż dwunastu Polaków: Tomasz Giaro, historyk starożytności Jerzy Kolendo, Marek Kuryłowicz, Franciszek Longchamps de Bérier, Anna Pikulska, Władysław Rozwadowski, Zuzanna Służewska, Janusz Sondel, Jakub Urbanik, Witold Wołodkiewicz, Maria Zabłocka i Jan Zabłocki.

Romaniści pisali też do licznych innych ksiąg jubileuszowych, przede wszystkim historyków prawa, jak np. do ksiąg dedykowanych profesorom Stanisławowi Grodzkiemu, Waławowi Uruszczakowi i Adamowi Lityńskiemu.

Niestety, były też smutne wydarzenia, śmierć wybitnych profesorów, w hołdzie którym powstawały prace zbiorowe. Dwie z tych

¹⁴ Pod red. A. LOIODICE, M. VARI, Roma 2003, ss. 1174.

¹⁵ Pod red. C. CASCIONE, C. MASI DORIA, Napoli 2007, I-VIII, ss. 6157.

ksiąg miały być prezentem związanym z rocznicą urodzin, niestety, stały się księgami ku czci. Są to: *'Honeste vivere' ... Księga pamiątkowa ku czci Profesora Władysława Bojarskiego*¹⁶, do której prace złożyli, wymieniając tylko romanistów: Wojciech Dajczak, Marzena Hanna Dyjakowska, Ireneusz Jakubowski, Monika Krawczyk, Jerzy Krzynówek, Franciszek Longchamps de Bériér, Wiesław Mossakowski, Piotr Niczyporuk, Tomasz Palmirski, Anna Pikulska-Robaszekiewicz, Bronisław Sitek, Zuzanna Służewska, Andrzej Sokala, Janusz Sondel, Iwona Springer, Jakub Urbanik, Witold Wołodkiewicz, Maria Zabłocka, Jan Zabłocki, Elżbieta Żak, Jarosław Reszczyński, Jarosław Rominkiewicz, Władysław Rozwadowski. W formie aneksu zamieszczono też tekst wykładu inauguracyjnego wygłoszonego przez Profesora na UMK w roku akad. 1991-1992.

Dru ga księga, powstała w podobny sposób, to *Roman Law as Formative of Modern Legal Systems. Studies in Honour of Wiesław Litewski*¹⁷, w której, oprócz licznych autorów zagranicznych, pisali Tomasz Giaro, Andrzej Kremer, Marek Kuryłowicz, Jarosław Reszczyński, Janusz Sondel, Maria Zabłocka.

Już po śmierci powstała praca poświęcona pamięci śp. prof. Edwarda Szymoszka. W księdze wrocławsko-katowickiemu profesorowi, wydanej jako «Acta Universitatis Wratislaviensis» No 3063 «Prawo» 305 *Studia historycznoprawne. Tom poświęcony pamięci Profesora Edwarda Szymoszka*¹⁸, udział wzięli Krzysztof Amielańczyk, Karina Chodań, Wojciech Dajczak, Antoni Dębiński, Tomasz Giaro, Ireneusz Jakubowski, Aleksandra Kaczmarczyk, Marek Kuryłowicz, Franciszek Longchamps de Bériér, Wiesław Mossakowski, Joanna Ożarowska-Sobieraj, Anna Pikulska-Radomska, Jarosław Rominkiewicz, Władysław Rozwadowski, Bronisław Sitek, Andrzej Sokala, Janusz

¹⁶ Toruń 2001, ss. 639. Na s. 627-630 została zamieszczona *Bibliografia prac profesora Władysława Bojarskiego* opracowana przez A. SOKALĘ. Por. rec. R. ŚWIRGOŃ-SKOK, «CPH» 54.2/2002, s. 307-310.

¹⁷ Pod red. J. SONDLA, J. RESZCZYŃSKIEGO i P. ŚCIŚLICKIEGO, Kraków 2003, I-II, ss. 329, 307. Na s. 7-12 pierwszego tomu zamieszczono *Writing of Wiesław Litewski*.

¹⁸ Pod red. A. KONIECZNEGO, Wrocław 2008, ss. 446.

Sondel, Rafał Wojciechowski, Maria Zabłocka, Jan Zabłocka i Ireneusz Żeber.

W dziesiątą rocznicę śmierci Profesora Henryka Kupiszewskiego zorganizowano konferencję, pokłosiem której jest księga *Marriage: Ideal – Law – Practice. Proceedings of a Conference Held in Memory of Henryk Kupiszewski*¹⁹, w której m.in. umieszczono referaty Tomasza Giaro, Władysława Rozwadowskiego, Jakuba Urbanika, Witolda Wołodkiewicza i Jana Zabłockiego.

Publikowano też księgi upamiętniające powstanie poszczególnych wydziałów prawa, czy uniwersytetów, w których zamieszczano biografie zmarłych profesorów, w tym też romanistów.

W dwusetną rocznicę powstania Wydziału Prawa w Warszawie (Szkola Prawa powstała na mocy Dekretu z 18 marca 1808 r., osiem lat wcześniej niż sam Uniwersytet Warszawski) wydano pracę: *Profesorowie Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego 1808-2008*²⁰, w której biografie zmarłych romanistów przedstawiła głównie Maria Zabłocka, pojedynczych osób Witold Wołodkiewicz i Tomasz Giaro.

Z okazji zbliżającej się dziewięćdziesiątej rocznicy powstania Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego²¹ wydano księgę: *Profesorowie Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego*, w której o romanistach pisali Antoni Dębiński i Krzysztof Burczak.

W sześćdziesiątą piątą rocznicę utworzenia polskiego Wydziału Prawa we Wrocławiu powstała praca zatytułowana: *Pamięci zmarłych profesorów i docentów Wydziału Prawa, Administracji Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego 1945-2010*²². Autorem większości biografów romanistów jest Ireneusz Żeber, jeden sporządził Rafał Wojciechowski.

Prace swe zamieszczali romaniści również w licznych publikacjach będących pokłosiem zjazdów historyków prawa (np. *Wielokulturowość*

¹⁹ Pod red. Z. SŁUŻEWSKIEJ i J. URBANIKI, Warszawa 2005, ss. 261.

²⁰ Pod red. G. BAŁTRUSZAJTYS, Warszawa 2008, ss. 354.

²¹ Uniwersytet Lubelski powstał w 1918 r., od 1928 zwany Katolickim.

²² Pod red. L. LEHMANN i M. MACIEJEWSKIEGO, Wrocław 2010, ss. 352.

polskiego pogranicza. *Ludzie – Idee – Państwo. Materiały ze Zjazdu Katedr Historycznoprawnych Augustów 15-18 września 2002 roku*, Białystok 2007; *Podstawy materialne państwa. Zagadnienie prawno-historyczne*, Szczecin 2006) lub spotkań starożytników (np. ‘*Contra leges et bonos mores*’. *Przestępstwa obyczajowe w starożytnej Grecji i Rzymie*, Lublin 2005; *Ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego w prawie rzymskim*, Lublin 2010).

W omawianym okresie opublikowano 29 monografii i ok. 650 artykułów (nie licząc recenzji, licznych sprawozdań, itp.).

Ponadto powstały prace o charakterze dydaktycznym i pomocniczym. Wznawiano stare podręczniki, a jedyne nowe opracowanie trzech autorów: Wojciecha Dajczaka, Tomasza Giaro i Franciszek Longchamps de Bérier: *Prawo rzymskie. U podstaw prawa prywatnego*²³ (pisane z zamiarem przedstawienia studentom nowego podręcznika), choć ciekawe i nowatorskie w przekrojowym ujęciu tematu, trudno uważać za podręcznik dla studentów I roku, którzy nie znają ani podstaw prawa rzymskiego, ani historii prawa europejskiego.

Z wydawnictw o charakterze pomocniczym należy niewątpliwie wymienić trzy pozycje: przede wszystkim drugie wyd. z płytą CD *Słownika łacińsko-polskiego dla prawników i historyków* Janusza Sondla²⁴ (pierwsze wyd. uhonorowane zostało prestiżową nagrodą Fundacji na rzecz Nauki Polskiej w dziedzinie nauk humanistycznych za 1998 r., tzw. Polskim Noblem); wspomnianą już przy omawianiu źródeł pracę Marka Kuryłowicza: *Prawa antyczne. Wykład z historii najstarszych praw świata*, która przedstawia prawo rzymskie na tle innych praw antycznych, oraz *Łacińskie sentencje i powiedzenia prawnicze* zestawione przez Krzysztofa Burczaka, Antoniego Dębińskiego i Macieja Jońcę²⁵.

Podsumowując, w pierwszym dziesięcioleciu XXI wieku dorobek naukowy polskich romanistów jest znaczący. Należy podkreślić, że zasadniczo zmienił się kierunek ich badań. Po II wojnie światowej,

²³ Warszawa 2009, ss. 584

²⁴ Kraków 2009, ss. 1008; 1 wyd. Kraków 1997.

²⁵ Warszawa 2007, ss. 306.

zwłaszcza w pierwszych 40 latach, dominowały publikacje dotyczące prawa prywatnego, natomiast artykuły z prawa publicznego stanowiły wyjątek. W ostatnich latach liczba monografii z szeroko pojętego prawa publicznego (ustrój, administracja, prawo karne) prawie dwa razy przewyższa liczbę książek z całego prawa prywatnego. Również artykułów z prawa publicznego jest znacznie więcej niż z pozostałych dziedzin.

Dorobek ten jest doceniany zagranicą, o czym świadczy fakt zapraszania Polaków do udziału w zagranicznych księgach okolicznościowych oraz omówienia polskich książek i artykułów umieszczane w romanistycznym włoskim czasopiśmie «Iura. Rivista internazionale di diritto romano e antico».

AN OVERVIEW OF THE WORK OF POLISH SCHOLARSHIP ON ROMAN LAW IN THE FIRST DECADE OF THE TWENTY-FIRST CENTURY

Summary

In the first decade of the 21st century Polish scholars of Roman Law accomplished a considerable amount of work, adopting an entirely new area of research. While publications on private law had constituted the predominant trend since the Second World War, especially in the first forty years of the period, articles on public law were an exception until recent times. In the last few years nearly twice as many monographs have been published on a broad range of issues in public law, such as the political system, administration, and criminal law, as on private law. The number of articles on public law has also been much larger than on other branches of Roman law.

The work of Polish Romanists has earned acknowledgement abroad, as evidenced by the invitations Polish researchers have been receiving to contribute to foreign occasional volumes, and by the digests of Polish books and articles which have appeared in the Italian scholarly journal «Iura. Rivista internazionale di diritto romano e antico».